

Textilní materiály a výzdobné techniky /

8. přednáška

Téma přednášky

Textilní výrobky /

předtkalcovské techniky –
paličkováná krajka

Pomůcky

- Paličky
- Poduška
- Stojánek (podpěra pro podušku)
- Vzory (podvinky)
- Nitě, špendlíky a háčky

Paličky

- plášťkové (mladší)

- bezplášťkové

Slovenské paličky se „zvonečky“

Poduška (Vamberecko)

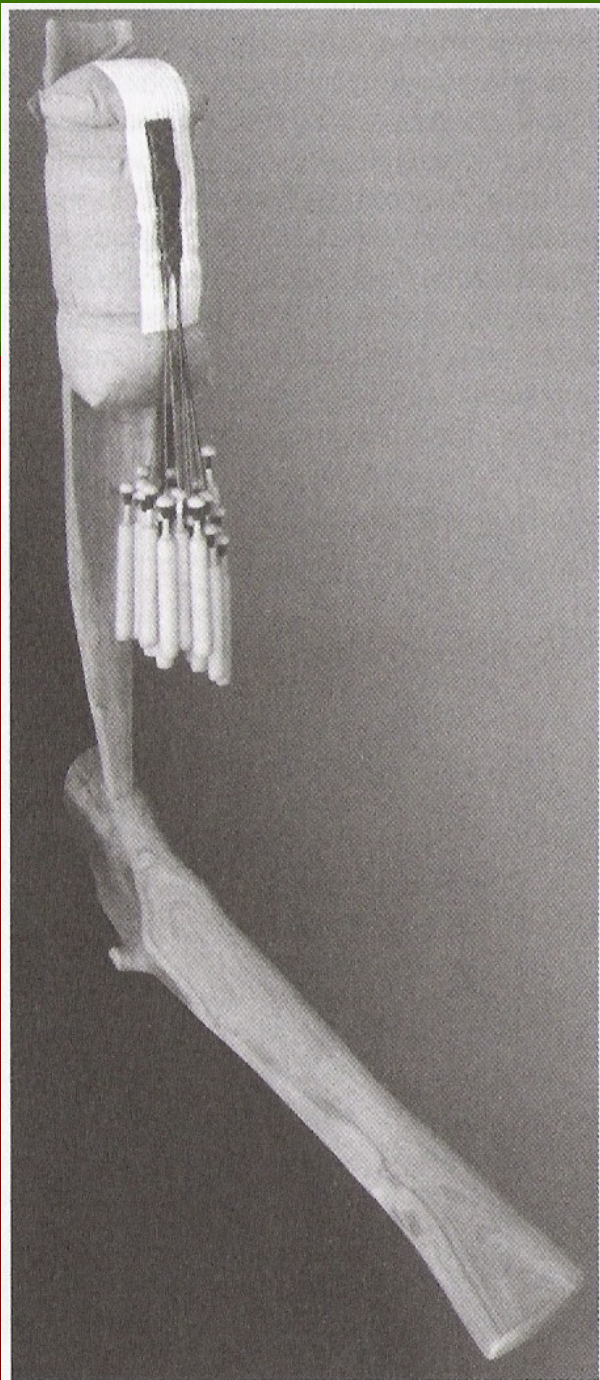

Francouzská poduška

Španělská poduška

Finská poduška
/
Finnish pillow

Anglická poduška

Podvinky - vzory

Podvinky z tvrdého kartonu byly nejprve propíchnuty v místech, kde bude umístěn špendlík. Poté byly upevněny na podušku.

Pomůcky z Vamberecka

Historie paličkované krajky

■ Vzorníky /

Pro krajky (šitá krajka, pozamentérie, paličkováná krajka, výšivka)

Eyn new kunstlich boich (1527) – P. Quentel, Kolín nad Rýnem

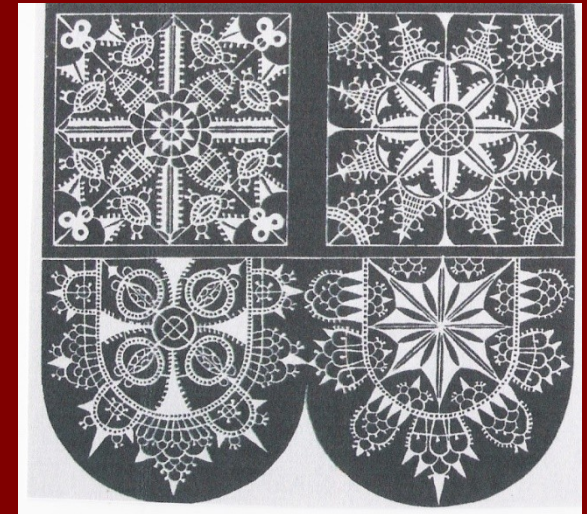
Esamplario dei lavori (1530) – N. d' Aristotela zv. Zappino

Esamplario nuovo (1531) autor Tagliente

Le Pompe (1557) bratři Giovanni Battista

a Marchio Sesa – první pro paličkovanou krajku

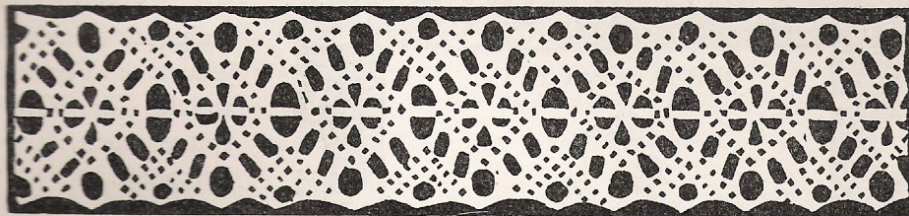
Parasole (1595)

Vzorníky

Chr. Froshover: New Modelbuch

Ráblemudel gspizlet mit XXVIII.

Andres crütz zwysach mit würffllen/ mit LVI.

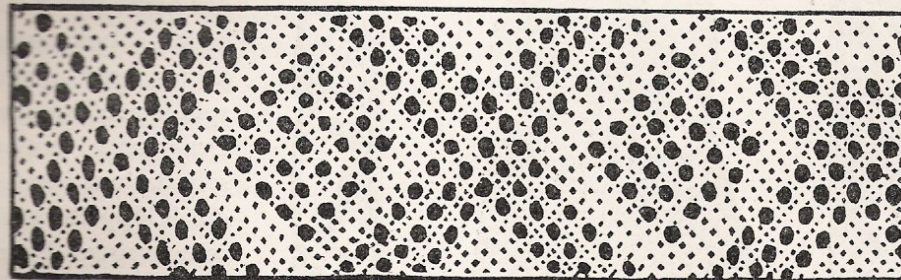
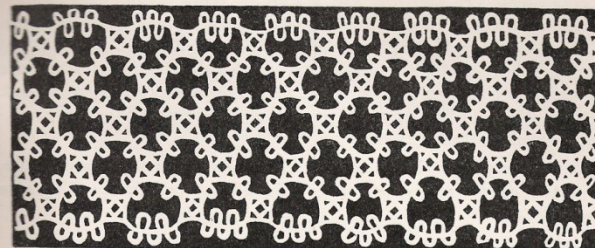

Abb. 7. Aus Chr. Froshower's »New Modelbuch«.

Goldmodel mit XXIII.

Spizmodel gstemlet mit XXIII.

Leitermodel glöphlet mit XX.

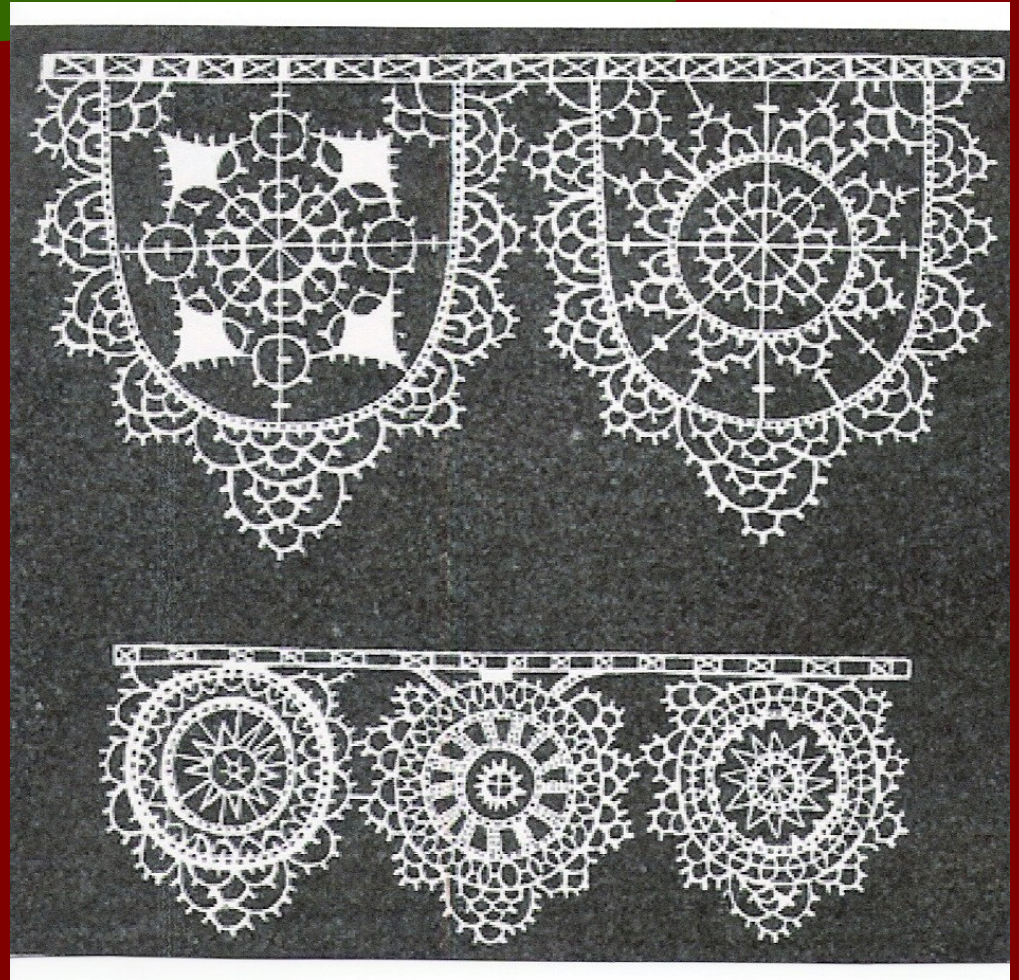
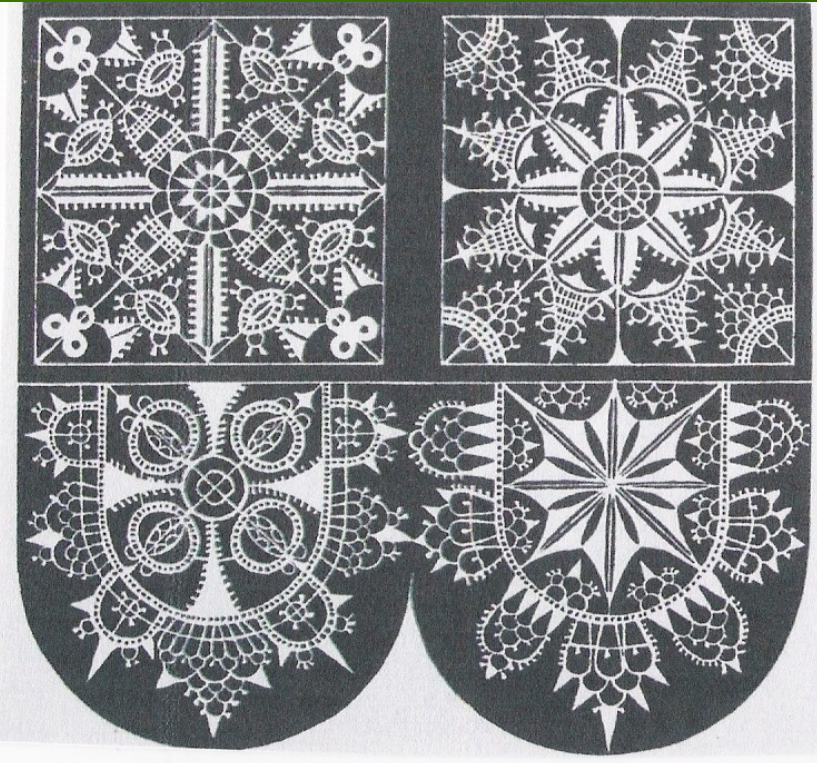
Wolkenmodel blättlet mit XVI.

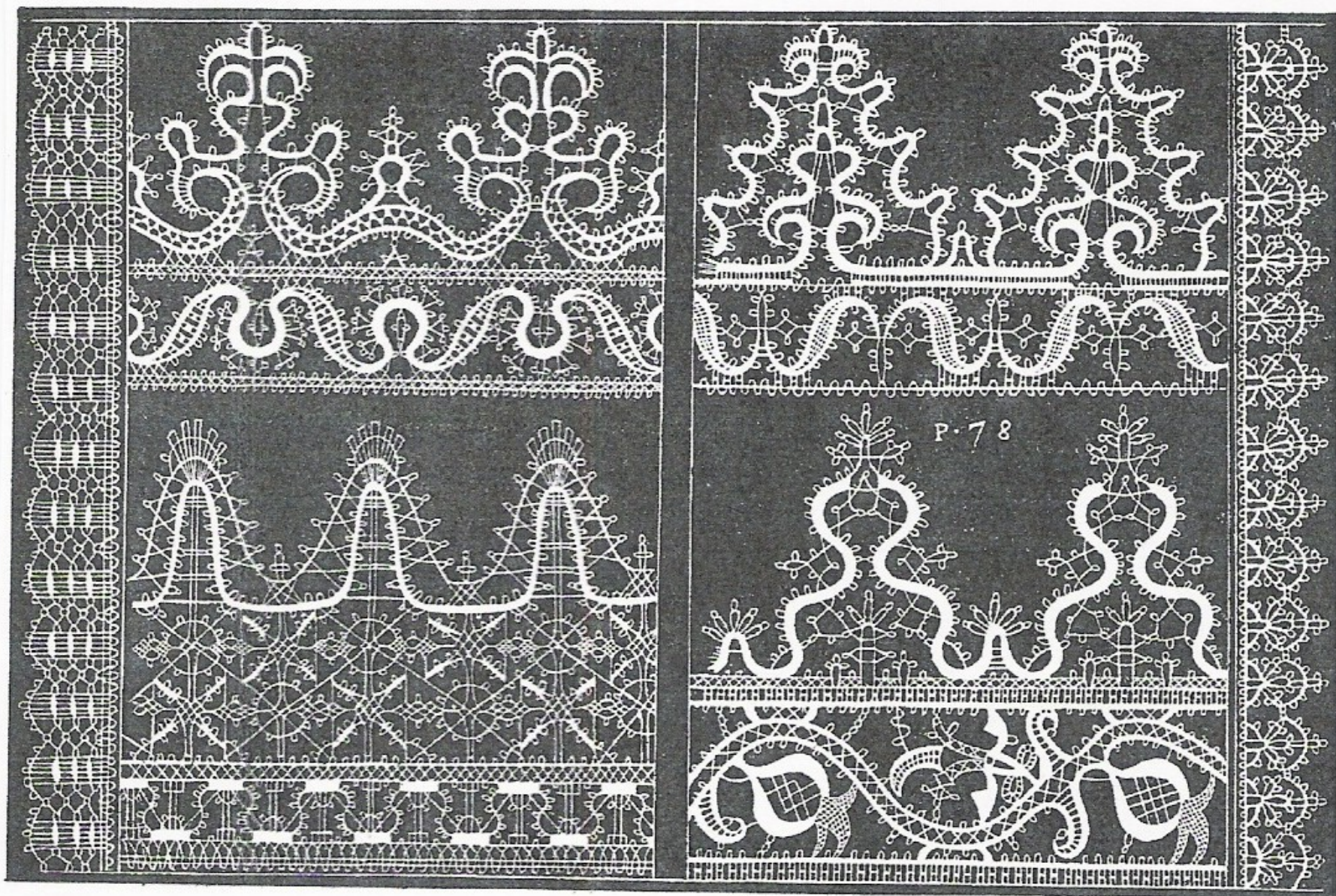

Hertzmodel mit XVI.

Abb. 4. Aus Chr. Froshower's »New Modelbuch«.

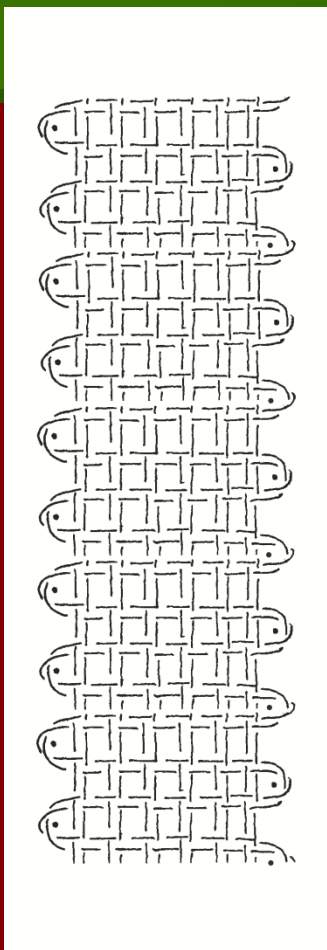
Paličkováaná krajka – retičela

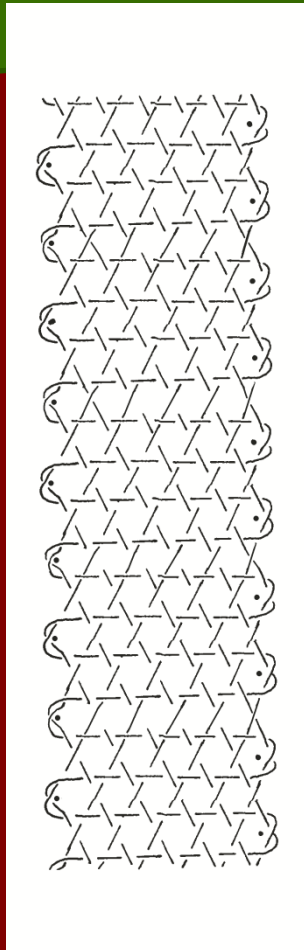
Šitá krajka – retičela

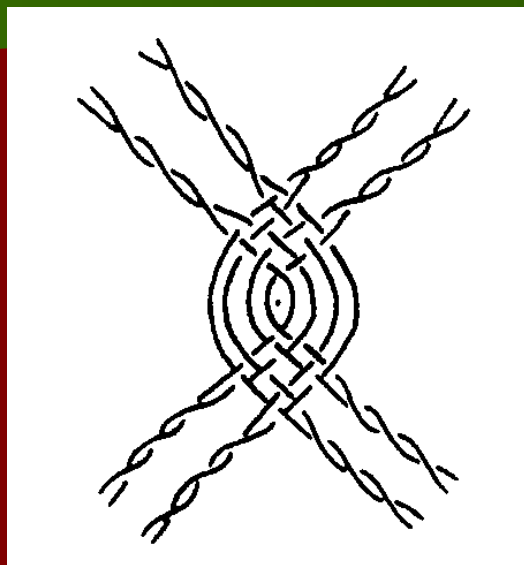
Základní prvky

Pláténko -

/ polohod -

/ pavouček -

/ pecička -

Dělení paličkované krajky

- Západoevropská krajka /
- Východoevropská krajka /

- Pásková krajka /
- Mnohopárová krajka /

Mnohopárová krajka /

Půdice /

Valencienská krajka / konec 18. stol.

Uzlíčkový čepec s krajkou po obvodu – kolem obličeje, vých. Čechy, 19. stol.

Valencijská krajka / 18. stol.

Vláčková krajka / konec 19. stol.

Vláčková
krajka /
konec 19.
stol.

Kovová
krajka –
Rusko, 19.
stol.

Torchon / poč. 20. stol. Vyškovsko

Koutní plachta s krajovou vložkou

Pásková krajka/

Páska = úzká krajka

Šata, Slovensko, krajky seredskeho typu

Půdice /

Pásková krajka

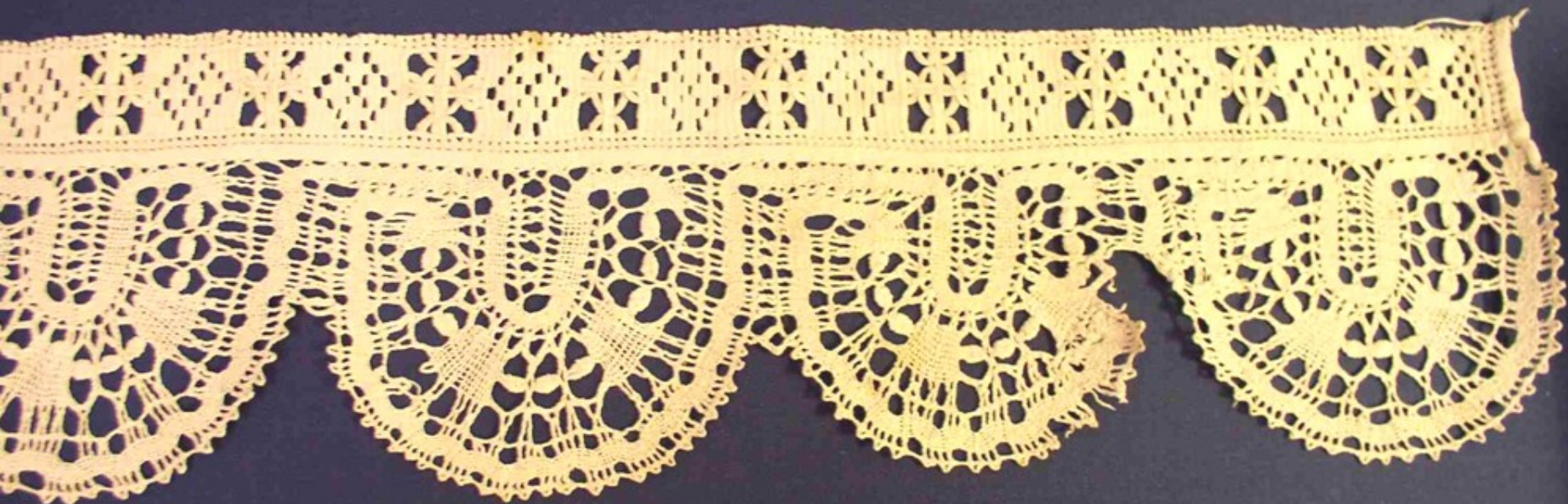

Detail téže šatky s krajkou z Litomyšlska

18. stol.

Pásková zákrutková krajka, kyjovský kroj, poč. 20. stol. /

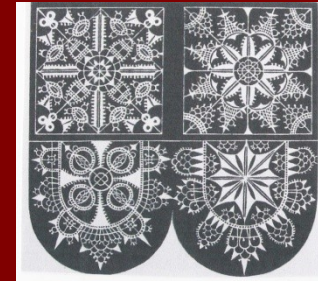

Detail páskové krajky (církevní), Čechy 19. stol. /

Krajkářská centra v Čechách a na Moravě /

- Krušné hory (starý název Rudohoří)
- Český les (Hostouň, Poběžovice, Nýrsko)
- Vamberk
- Strážov
- Sedlice u Blatné
- okolí Postřekova, Domažlic, Horšovského Týna
- Morava – okolí Nového Jičína a Těšína

Historie paličkové krajky /

Krajkářství v Habsburské monarchii

- 1753 – Marie Terezie prohlásila krajkářství (paličkování) za svobodné povolání. Zrušila omezení ve výrobě zlatých a stříbrných krajek. /
 - 1753 – Marie Terezie vydala patent pro podporu výroby domácího luxusního zboží, stanovila kvalitu zlatých a stříbrných krajek, omezila dovoz luxusního zboží (mimo jiné i krajek) z ciziny. /
 - 1767 – MT povolala nizozemskou krajkářku do Prahy. Zde vyučila krajkářky tzv. bruselskou krajku a bílou i černou krajku zv. Blondy.
 - 1788 – zákaz dovozu cizích krajek
 - 1818 – nová vysoká cla na krajky, do popředí přechází strojní krajka
- František I. (1767-1835) zřídil krajkářské škol v Krušných horách – Jáchymov, Kraslice, Locket.
- 1806 – Vídeň, založena státní krajkářská manufaktura
 - 1817 – manufaktura přeložen do Prahy – pracovaly zde dívky z Krušnohoří. Dívky po návratu domů založili v místě nové krajkářské školy.

Historie paličkované krajky /

Polovina 19. stol. – putovní školy, zřídil Pomocný spolek v Praze (Hilfsverein in Prag, Central-Comité Gründung von Industrieschulen)

1867-1872 vedl Pomocný spolek v Praze Dílny pro výrobu vzorů (Musterwerstätten) – spolupráce s Johannem Jacobem Wechselmannem.

1879 – krajkářské školy v Rakousku podřízeny Ústřednímu krajkářskému kurzu ve Vídni (k.k. Zentral-Spitzen kurs) přejmenovanému v roce 1912 na Ústav pro ženský domácí průmysl (k.k. Anstalt für Frauen-Hausindustrie). Výuka dle vzorníků:

Autorky C. Jammig a A. Richter: Die Technik der geklöppelten Spitze. Wien 1885

Autor: J. Hrdlička: Entwürfe für moderne Spitzen. Stuttgart, nedat.

Historie paličkované krajky / History of bobbin lace

- Výuka v kurzech – mimo školy, výuka organizována školami či státem.
- Počátek 20. stol. – zestátnění krajkářských škol na území R-U vedl Ústřední krajkářský kurz ve Vídni po roce 1912 pojmenovaný jako Ústav pro ženský domácí průmysl (k.k. Anstalt für Frauen-Hausindustrie).
- 1885 v Brně založen spolek Vesna – sbíral krajky, vyučoval ženské ruční práce
- NVČ 1895 = vzrostl zájem o krajku
- 1901 založena Zádruha, družstvo ku povznesení lidového průmyslu hlavně uměleckého, sídlo v Praze. Pobočky v Klenčí, Kasejovicích atd.
- Krajkářství v Československu – po roce 1918 přešlo 33 krajk. škol pod československou státní správu – Státní ústav školský pro domácí průmysl při ministerstvu školství v Praze. Výuka zahrnovala i tvorbu vzorů. Předlohy dodávaly umělci z pražského ústředí. Po Mnichovské dohodě připadla většina škol Německu, na českém území zůstalo 9 škol.
- 1919 – založen v Praze Státní ústav školský pro domácí průmysl – v roce 1946 přejmenován na Školský ústav umělecké výroby. V roce 1995 rozdělen na dvě části na ústav a Střední uměleckou školu textilních řemesel. V roce 1999 byl ústav zrušen a zůstala pouze škola Vyšší odborná škola textilních řemesel a Střední umělecká škola textilních řemesel.

Regionální centra paličkované krajky /

Krušnohoří

Barbora von Elterlein provdaná Uttmanová, rozšířila znalost paličkování v saském Annabergu a po roce 1561 dále do Krušnohoří. Krajkářství spojeno s hornictvím – zaměstnání žen horníků.

Krajky dle vzorníku Ch. Floshevera Nová vzorová kniha paličkováných šňůr (opět zde vydán).

Místa: Jáchymov, Boží Dar, Kraslice, Vejprty, Loket.

18. století – krajky z krušnohoří obchodovány na trhu jako „neudecké“ nebo „míšeňské“.

Krajky: černé z hedvábí a lnu, blondy, chantily, torchon, guipura.

Regionální centra paličkované krajky / ... Bobbin lace

Český les

1587 - Rudolf II povolil usazení řemeslníků v obci Hostouň – vyjmenování i krajkáři. Nevíme odkud přišli.

Krajkářství spojovalo vliv krušnohorské tradice i bavorského krajkářství.

Místa: Hostouň, Poběžovice, Nýrsko (typ torchon), Strážov.

Strážov

1725 – nejstarší záznam o paličkování, chudý zemědělský kraj,

Krajky: flanderský typ, tylová vláčka, prodej na trzích v Klatovech a v Bavorsku.

Regionální centra paličkované krajky /

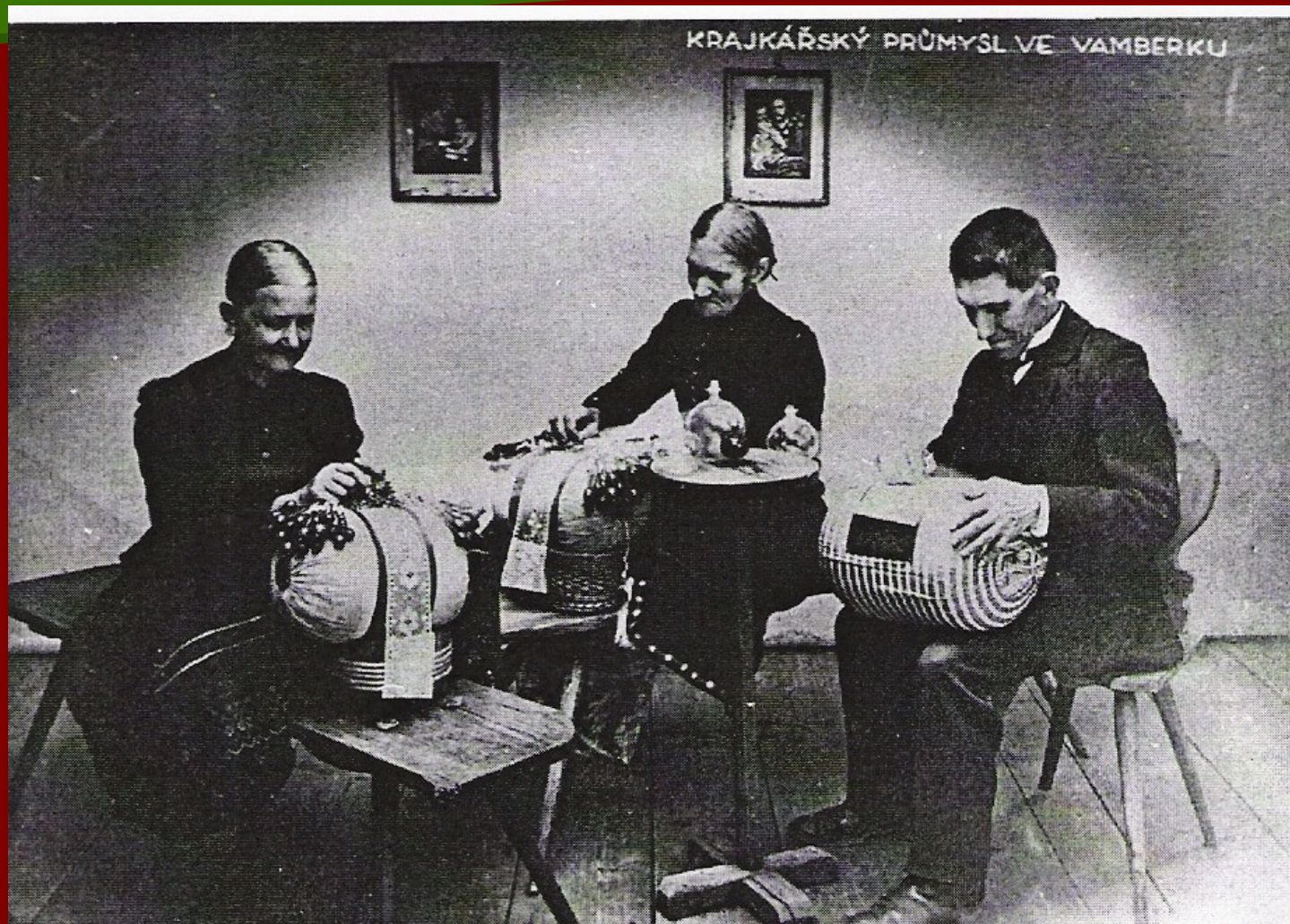
Vamberecko

1642 – vamberecké panství zakoupil císařský plukovník hrabě Kašpar Gramb s manželkou Magdalenou – naučila místní ženy paličkovat.

Místa: Vamberk a okolí, Litice a okolí

Krajka – valencienská krajka, vláčková krajka, přezné krajky

Krajkářky na Vamberecku /

Regionální centra paličkované krajky /

Sedlice u Blatné

Paličkování od pol. 18. stol. – panství pod správou Ludmily Černínové.
Poslala dvě dívky do školy v Praze.

Krajky: zlaté a stříbrné tzv. sedlické krajky určené na čepce, bruselské a valencienské krajky

Regionální centra paličkované krajky /

Postřekov a Klenčí (Domažlicko)

Od 70. let 18. století, znalost rozšířil Josef Holl, přičten se do Postřekova z Pařezova (německé prostředí). V Klenčí se krajkářství naučili od krajkářek z Ronšperku (Poběžovic) – německý kraj.

Krajky: mnohapárové „proutkové“ i vláčka, přezná s červeným párem na košilky

Regionální centra paličkované krajky /

Kunvald u Nového Jičina /

1804-1820 vedla hraběnka Truchses-Zeilová školu - pro povznesení krajkářství a vyšivačství,

Vedryně a Bystřice (Těšínsko)

Krajkářství podle polských vzorů (město Ustroň), tzv. ustroňské krajky z hrubších nití z bavlny nebo lnu, motivy s velkými květy,

Po polovině 19. stol. krajky (koronky) také háčkované, síťované i pletené, vyšíváné na tylu tzv. grunšpicové (oblíbené po 1. sv. válce)

Vláčková krajka na rukávu
mužské košile – Slovácko, 20.
stol.

Valencienská krajka na dýnkovém
čepci – vých. Čechy, 19. stol.

Děkuji za pozornost.